

ἐξακολουθητικὴ ἀναζήτησις τοῦ «νέου». Κι ἡ ποίησις πρέπει ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς αὐτὴ τὴν ὑπέρτατην ἀνάγκη μας. Καὶ γιὰ ν' ἀνταποκριθεῖ πρέπει ν' ἀναβρῷσιν ἀπὸ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τῆς συγκίνησης, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς σκέψης. Ἀλέως μένουμε ἀδιάφοροι καὶ κλείνουμε μὲ ἀνία τ' ἀνοιχτὰ βιβλία. Ἡ ποίησις πρέπει ν' ὀρχεῖται ἀπὸ μακρὰ καὶ νὰ μᾶς εἶναι συγκλονιστικὸ ἀνοιγμα παραθύρου, μπρὸς σὲ πλούσια συγκομιδὴ. Βαρεθήκαμε πιά ν' ἀκοῦμε ἄδειες λέξεις. Πάντα θέλουμε νὰ ἐξαντλοῦμε τὸ καθετὶ καὶ νὰ τὸ γενόμαστε πλέρια. Ποίησις ποὺ ἀργοσαλεύει μὲς στὴν κοινοτυπία τὴν ἀπορίχνουμε ἀμέσως, στρεφόμενοι μὲ λαχτάρια πρὸς τὶς ἄφθονες πηγές, τὶς βουσομᾶνες. Κι ἔπειτα δὲν ἔχομε καιρὸ ν' ἀργοποροῦμε στὸ διάβα μας. Εἴμαστε βιαστικοί. Οἱ ἀνᾶγκες μας εἶναι ἐπιταχτικὲς κι οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ὑγείας μας βίαιες.

Δ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

MÉREJKOWSKY

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ LEONARDO DA VINCI

1452 - 1519

Στὸ κέντρο τῆς Γαλλίας, δεσπόζοντας τοῦ Loire, βρισκόταν ὁ βασιλικὸς πύργος τοῦ Amboire.

Τὸ βράδυ, κατὰ τὸ δειλινό, ἀντανακλοῦσε μέσα στὸν ἐρημικὸ ποταμό, χρυσίζοντας, ἄυλος σὰν ὀπτασία, ἀερῶδης σὰν σύννεφο.

Ἀπὸ τὸ πύργο ἡ θεὰ ἐκτινόταν σ' ἓνα δάσος ἀπὸ δρυς, σὲ λιβάδια καὶ στὲς ὄχθες τοῦ Loire, ποὺ τὸ καλοκαίρι μεταμορφονόταν σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις ἀπὸ κατακόκκινες παπαροῦνες.

Αὐτὴ ἡ γεμάτη ὁμίχλη κοιλάδα, ξαναθύμιζε τὴ Λομβαρ-

δία, ὅπως τὸ πράσινο νερὸ τοῦ Loire ξαναθύμιζε τὸν Adda μὲ τῇ διαφορᾷ ποὺ ὁ ἓνας ἦταν ὀρμητικὸς καὶ νέος, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἦταν ἡσυχος, σιγανός, κουρασμένος καὶ γερασμένος.

Στοὺς πρόποδες τοῦ πύργου ἦταν μαζεμένες οἱ καλύβες τοῦ Amboise μὲ μυτερὲς σκέπες ἀπὸ μαῦρες πλάκες, ποὺ γυάλιζαν στὸν ἥλιο, καὶ μεταξὺ σ' αὐτὲς ἀψηλὲς καπνοδόχες ἀπὸ τοῦβλα.

Μέσα στοὺς κακοφκιασμένους δρόμους ὅλα σοῦ ἔδιναν τὴν ἰδέα τῆς πολυκαιρίας.

Κάτω ἀπὸ τὲς κορνίζες καὶ τὰ ἀετόματα, στὲς γωνιὲς τῶν διασταυρώσεων, φαινόταν σκαλισμένοι ἀπάνω στὲς ἄσπρες πέτρες, καλοθρεμένοι καὶ φαιδροὶ καλόγεροι συμαζεμένοι στὰ πόδια τους, νέοι γραφιάδες, σοβαροὶ γιατροὶ μὲ ἐκφράσεις ἀπασχολημένες καὶ συγκεντρωμένες. Τὰ ἴδια πρόσωπα συναντοῦσε κανεὶς καὶ στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ. Ὅλα φανέρωναν τὸν εὖπορο ἰδιώτη, τὸν περιποιημένο, ἀπαθὴ καὶ θρησκο.

Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐρχόταν στὸ Amboise γιὰ νὰ κυνηγήσει, τὸ χωριὸ ζωογονιόταν. Οἱ δρόμοι γέμιζαν ἀπὸ γανγίσματα κι ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν κυνηγητικῶν σαλπίγγων. Οἱ στολὲς τῶν αὐλικῶν ἔδιναν μιὰ ἀσύνηθη λάμψι· τὴ νύχτα μέσα ἀπὸ τὸ πύργο ἔφθαναν οἱ ἤχοι τῶν χορῶν καὶ οἱ τοῖχοι ἦταν καταπόρφυροι ἀπὸ τὸ φῶς τῶν δάδων.

Μόλις ὅμως ξαναέφευγε ὁ βασιλεὺς ἡ μικρὴ πόλι ξαναέπεφτε στὴ σιωπῇ· ὅλη τὴν ἐβδομάδα ἦταν σὰν νεκρὴ καὶ δὲν ξυπνοῦσε παρὰ μόνον τὴ Κυριακὴ τὴν ὥρα τῆς μεγάλης λειτουργίας ἢ τὲς καλοκαιρινὲς νύχτες κατὰ τὶς ὁποῖες τὰ παιδιὰ διοργάνωναν χοροὺς. Ὅταν τὰ τραγούδια ἔπαιναν, βασίλευε μιὰ βαθειὰ σιωπὴ ποὺ ταραζόταν μονάχα ἀπὸ τὸ μεταλλικὸ ἦχο τοῦ ρολογιοῦ ποὺ χτυποῦσε τὶς ὥρες ἀπάνω ἀπὸ τὸ πύργο τοῦ «Ὁρολογίου», καὶ ἀπὸ τὲς φωνὲς τῶν ἄγριων κύκνων πάνω στοὺς ἀμμώδεις ὑφάλους τοῦ Loire, ποὺ ἀντανακλοῦσε, λείος σὰν κατρέφτης, τὸ γαλάζιο-πράσινο χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ.

Σὲ ἀπόστασι δέκα λεπτῶν ἀπὸ τὸ πύργο, πάνω στὸ δρόμο τοῦ μύλου τοῦ St Thomas, βρισκόταν μιὰ μικρὴ ἔπαυλι, τὸ Cloux ποὺ ἀνῆκε κάποτε στὸν ὀπλοποιὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου XII.

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ βρισκόταν ἓνας ἀψηλὸς φράχτης

καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἕνας μικρὸς ποταμός. Ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ σπῖτι ἀπλωνόταν μιὰ πρασινάδα· ἕνας περιστερεώνας ξεπρόβαλλε μέσ' ἀπὸ τὶς φουντουκές, πὺν ἡ σκιά του ἔκανε νὰ φαίνεται τὸ νερὸ ἀκίνητο σὰν μιᾶς λίμνης.

Τὸ σκουρο φύλλωμα τῆς καστανιάς καὶ τῆς φτελιάς πῆγαινε θαυμάσια γιὰ φόντο στὸ πύργο, μὲ τὰ κοκκινόπα τούβλα καὶ τὶς ἄσπρες πέτρες πὺν περιτριγύριζαν τὰ παράθυρα καὶ τὶς θολοτὲς πόρτες.

Αὐτὸ τὸ μικρὸ κτήριο μὲ τὴ μυτερὴ σκέπη καὶ τὸν ὀκτάγωνο πύργο, ἔμοιαζε λίγο σὰν ἐξοχικὴ ἔπαυλη καὶ σὰν δημαρχεῖο.

Ξαναχτισμένο ἔδῳ καὶ σαράντα χρόνια φαινόταν ἀκόμα καινούργιο, χαριτωμένο καὶ φιλόξενο.

Τέτοια ἦταν ἡ μικρὴ ἔπαυλις στὴν ὁποία ὁ François Ier ἐγκατέστησε τὸν Leonardo da Vinci.

.....

Ἐκεῖνη τὴ χρονιά, ὁ χειμώνας ἦταν βαρὺς· στὸ πέρασμά τους οἱ παγετῶνες παρέσυραν τὶς γέφυρες τοῦ Loire. Ἄνθρωποι πέθαιναν στοὺς δρόμους. Οἱ λύκοι περιφερόταν κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἔπαυλης τοῦ Cloux τὴν νύχτα, κανεῖς δὲν μποροῦσε νὰ βγεῖ ἔξω χωρὶς ὄπλο· τὰ πουλιὰ ἔπεφταν ναρκωμένα ἀπὸ τὸ κρύο.

Ἐνα πρωτὶ ὁ Francesco βρῆκε πάνω στὸ προαύλιο μέσα στὸ χιόνι, ἕνα χελιδόνι μισο-παγωμένο· τὸ ἔδωσε στὸ Διδάσκαλο, κι ἐκεῖνος μὲ τὴν πνοή του τὸ ἀναζωογόνησε, καὶ τοῦ ἔκαμε μιὰ φωλιά πίσω ἀπὸ τὴν ἀψηλὴ θερμάστρα, γιὰ νὰ τοῦ δώσει τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀνοιξι.

Ὁ da Vinci δὲν προσπαθοῦσε ποιά νὰ ἐργασθεῖ καὶ εἶχε κρύψει σὲ μιὰ γωνιά τοῦ ἐργαστηρίου του, ἀτελείωτο τὸν Ἄγ. Ἰωάννη, τὰ σχέδια, τὰ πινέλα καὶ τὰ χρήματά του. Οἱ μέρες περνοῦσαν ἄπρακτες. Κάποτε ὁ συμβολαιογράφος Mr Guillaume, ἐρχόταν νὰ ἐπισκευθεῖ τὸν da Vinci, μιλοῦσε γιὰ τὶς συγκομιδές, γιὰ τὴν ἀκρίβεια τοῦ ἀλατιοῦ ἢ ἐξηγοῦσε στὴ μαγεύρισσα Mathurine πῶς διακρίνουν ἕνα μικρὸ κόνικλο ἀπὸ ἕνα μεγάλον λαγό. Ἐπίσης ἐρχόταν συχνὰ ἕνας φραγκισκανὸς καλόγηρος ὁ ἀδελφὸς Guilliemo, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐγκατεστημένος στὸ Amboire,—ἀπλὸς γέροντας εὐθυμὸς καὶ εὐχάριστος. Εἶχε δὲ τὸ χάρισμα νὰ διηγῆται

θαυμάσια, κάτι φλορεντιάνικα ανέκδοτα, τὰ πιὸ εὐθυμα. Ὁ da Vinci γελοῦσε μ' ὅλη του τὴ καρδιά ἀκούγοντας αὐτά.

Κατὰ τὶς ἀτελείωτες χειμωνιάτικες ἀπογεματινές, ἔπαιζαν σκάκι, χαρτιά καὶ ἄλλα.

Ὅταν οἱ ἐπισκέπτες γύριζαν στὰ σπίτια τους, ἐπὶ ὥρες ὁλόκληρες ὁ da Vinci περπατοῦσε ἀπάνω κάτω, ριχόνοντας κάπου-κάπου ἓνα βλέμμα στὸν μηχανικὸ Zoroastro de Peretola. Τώρα, παρὰ ποτέ, αὐτὸς ὁ ἀσθενικὸς τοῦ παρ-ρουσίαζε ζωντανὴ τὴ τῦψι, τὴν εἰρωνεῖα τῆς προσπαθείας ὅλης του τῆς ζωῆς: τὰ ἀνθρώπινα φτερά. Καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά, μὲ τὰ πόδια, συμαζεμένα, ροκάνιζε μικρὰ σανίδια ἢ σκάλιζε σβοῦρες· ἢ ἀκόμη μὲ τὰ μάτια κλεισμένα, μ' ἓνα ἥρεμο μειδίαμα κινοῦσε τὰ χέρια του σὰν φτερὰ καὶ ψιθύριζε τὸ μελαγχολικὸ του τραγοῦδι.

Ἐπιτέλους ἡ νύχτα ἔπεφτε ὅλως διόλου. Μιὰ βαθεῖα σιωπὴ βασίλευε μέσα στὸ σπίτι. Ἡ τρικυμία μαινόταν ἔξω καὶ τὴν συνόδευαν τὰ οὐρλιάσματα τῶν λύκων. Ὁ Francesco ἄναυε μιὰ μεγάλη φωτιά καὶ ὁ da Vinci καθόταν ἀπέναντι.

Ὁ Melzi ἔπαιζε πολὺ καλὰ luth καὶ εἶχε μιὰ ὥραία φωνή. Γιὰ νὰ διαλύσει τὶς μαῦρες ἰδέες τοῦ Διδασκάλου, ἔπαιζε μερικὲς φορὲς μουσικὴ. Μιὰ μέρα τραγοῦδισε τὴ παλιὰ ρωμάντσα τοῦ Laurent de Medicis, τὴν ἐκτάκτως εὐθυμὴ μὰ καὶ μελαγχολικὴ μελωδία ποὺ ὁ da Vinci ἀγαποῦσε, γιὰ τὸ θῦμιζε τὰ νιάτα του:

Quant'e bella giovanezza!

Ma si fugge tuttaria.

Chi mol esser lieto, sia;

Di doman non c'e certezza.

Ὁ Διδάσκαλος ἄκουγε μὲ τὸ κεφάλι γυρμένο· ξαναθυμόταν τὴν ἀνοιξιάτικη νύχτα, τὶς μαῦρες σκιές, τὸ σεληνόφως στὸν ἐρημικὸ δρόμο, τοὺς ἤχους τῶν μαντολίνων μπροστὰ στὸ μαρμαρένιο προαύλιο, ποὺ συνόδευαν αὐτὴ τὴ ρωμάντσα—καὶ τὶς σκέψεις του γιὰ τὴν ὑπόθεσι τῆς Τσοκόντας.

Ὁ τελευταῖος ἤχος ξεψυχοῦσε τρέμοντας. Ὁ Francesco, καθισμένος στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου, σήκωσε τὰ μάτια

καὶ εἶδε δάκρυα νὰ κυλοῦν στὰ ριτιδιασμένα μάγουλα τοῦ da Vinci.

Συχνά, ξαναδιαβάζοντας τὸ ἡμερολόγιό του, ὁ da Vinci, σημειώνει τὲς καινούργες σκέψεις του γιὰ τὸ ζήτημα ποὺ τὸν ἐνδιέφερε: τὸν θάνατο.

— «Τώρα πειὰ βλέπεις ὅτι οἱ ἐλπίδες καὶ οἱ ἐπιθυμίες σου πρόκειται νὰ ξαναγυρίσουν στὴν πατρίδα τους; ὁ ἄνθρωπος περιμένει πάντοτε μιὰ καινούργια ἀνοιξὶ ἓνα καινούργιο καλοκαίρι, νομίζοντας πὼς ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖ θὰ πραγματοποιηθεῖ. Μὰ αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἐξέγερσι τῆς φύσεως· ἡ ψυχὴ τῶν στοιχείων, φυλακισμένη μέσα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ δὲν ἐπιθυμεῖ τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ σῶμα γιὰ νὰ ξαναγυρίσει σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴ φυλάκισε.

«Μέσα στὴ φύσι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ δύναμις καὶ ἡ κίνησις· ἡ δύναμις εἶναι ἡ θέλησις τῆς εὐτυχίας.

«Κάθε μέρος θέλει νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸ ὅλον γιὰ νὰ ξεφύγει τὴν ἀτέλεια· ἡ ψυχὴ θέλει πάντοτε νὰ βρῖσκεται μέσα στὸ σῶμα, γιὰτὶ χωρὶς τὰ ὄργανα δὲν μπορεῖ νὰ αἰσθανθεῖ καὶ νὰ κινηθεῖ.

«Ὅπως μιὰ μέρα καλὰ χρησιμοποιημένη φέρνει ἓνα καλὸ ὕπνο, μιὰ καλοπερασμένη ζωὴ δίνει ἓνα γλυκὸ θάνατο.

«Ὅταν νόμιζα πὼς μάθена νὰ ζῶ — μάθена μονάχα νὰ πεθαίνω.»

(Ἀκολουθεῖ)

Ν. ΠΑΛ.